

## Huvudman

Strängnäs kommun  
barn- och utbildningsnamnden@strangnas.se

## Ärendet

Tillsyn av förskoleklass och grundskola vid Åkerskolan i Strängnäs kommun; nu fråga om uppföljning av beslut den 1 september 2021

---

## Beslut

### Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Strängnäs kommun att senast den **30 september 2022** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brist rörande studiehandledning på modersmålet. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Strängnäs kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

### Strängnäs kommun ska vidta följande åtgärder

#### Studiehandledning på modersmålet

1. Se till att elever som har rätt till studiehandledning på modersmålet får det. Detta gäller både elever som har rätt till det utifrån att de är nyanlända och har tagits emot i högstadiet och elever som, utan att omfattas av begreppet nyanländ, har rätt till det utifrån att de har ett behov av studiehandledning på modersmålet (3 kap. 12 a, 12 c och 12 i §§ skollagen och 5 kap. 4 § skolförordningen [2011:185]).

## Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser särskilt stöd och trygghet och studiero.

## Om ärendet

Skolinspektionen genomförde tillsyn av Åkerskolan i Strängnäs kommun under våren 2020. Den 23 juni 2020 beslutade Skolinspektionen att vid vite om 600 000 kr förelägga Strängnäs kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa de brister som påtalades i beslutet.

Den 1 september 2021 fattade Skolinspektionen ett uppföljningsbeslut i ärendet. Till grund för beslutet låg huvudmannens redovisning, ytterligare dokumentation som Skolinspektionen inhämtat samt intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn och övrig skollledning. I uppföljningsbeslutet bedömdes vissa brister som avhjälpna. Andra brister bedömdes dock fortsatt föreligga, vilket gällde arbetet med *särskilt stöd* (hela skolenheten) och arbetet med att skapa *trygghet och studiero* (årskurs 5-6). I beslutet bedömde Skolinspektionen även att skolans arbete med *studiehandledning på modersmålet* inte följde skollagens krav. Detta område initierade Skolinspektionen tillsyn av under arbetet med uppföljningen. Strängnäs kommun förelades att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna. Föreläggandet förenades inte med vite. Skolinspektionen ansökte inte heller om utdömande av vitet från beslutet den 23 juni 2020.

Strängnäs kommun har den 18 januari 2022 inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av föreläggandet. Skolinspektionen har därefter ställt kompletterande frågor, varpå ytterligare svar från Strängnäs kommun har inkommit den 8 mars och den 6 april 2022.

Skolinspektionen har i nu aktuellt ärende tagit ställning till om Strängnäs kommun har följt föreläggandet och om påtalade brister inom områdena särskilt stöd, trygghet och studiero samt studiehandledning på modersmålet har avhjälpats.

## Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

## Föreläggande

### Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Strängnäs kommun uppger följande i sin redovisning. Studiehandledningen är inte längre begränsad efter en schablon, utan sker utifrån elevens behov. I resursfördelningen för 2022 har en ändring av finansieringen av studiehandledning gjorts i syfte att få mer kontinuitet i organisationen. I stället för en interndebitering vid studiehandledning finansieras från och med 2022 studiehandledningen av anslag, vars storlek avgörs utifrån behov. Utbildningschefen har vidare fattat beslut om en total översyn av mottagandet och undervisningen av nyanlända. Den kommer att ske under vårterminen 2022.

Av redovisningen framgår vidare att det är nio elever på Åkerskolan som omfattas av den förstärkta rätten till studiehandledning. Av dessa nio är det en elev som inte får sitt behov tillgodosett och det gäller swahili. Vidare är det fem elever på Åkerskolan som, utan att omfattas av den förstärkta rätten, har ett behov av studiehandledning på modersmålet. Två av dessa elever får inte sitt behov tillgodosett och det gäller turkiska.

Strängnäs kommun svarar följande på frågan vilka försök Strängnäs kommun har vidtagit och vidtar för att få tag i studiehandledare avseende språken swahili och turkiska. Strängnäs kommun har gått ut med annonser vid flera tillfällen i ett försök att rekrytera studiehandledare för språken i fråga. Just nu ligger en annons ute där Strängnäs kommun söker studiehandledare i ett flertal språk, bland annat swahili och turkiska. Kommunens kartläggare ser över möjligheten att samverka med kranskommuner gällande svårrekryterade tjänster. Detta sker i dialog under nätverksmötena som hålls av Mälardalens universitet.

## Rättslig reglering

### *Förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet för vissa nyanlända elever*

Med nyanländ avses i skollagen den som 1. har varit bosatt utomlands, 2. nu är bosatt i landet, och 3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. (3 kap. 12 a § första och andra stycket skollagen).

Vidare följer av skollagen att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig (3 kap. 12 c § första stycket skollagen).

Av skollagen framgår att en nyanländ elev, som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §, ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet (3 kap. 12 i § skollagen).

I förarbetena till bestämmelserna anförs bl.a. följande avseende varför vissa nyanlända elever har en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet. De nyanlända elever som påbörjar sin skolgång i Sverige i högstadiet har enligt statistiken

sämst förutsättningar att nå målen med utbildningen och det krävs också en högre språklig nivå för att klara kunskapskraven i de högre årskurserna än i de lägre. Det anges vidare att regeringen anser att utgångspunkten bör vara att alla nyanlända elever som påbörjar sin skolgång i högstadiet i grundskolan ska få studiehandledning på modersmålet. Enbart i de fall det är uppenbart obehövt bör den nyanlända eleven stå utan studiehandledning. Det innebär att dessa elever bör antas ha ett behov av studiehandledning på modersmålet. Det kan t.ex. anses uppenbart obehövt med studiehandledning på modersmålet om eleven redan har så goda språkkunskaper i svenska att eleven utan stödinsatser når de kunskapskrav som minst ska uppnås i varje ämne. (Prop. 2017/18:194, s. 37.)

#### *Generell rätt till studiehandledning på modersmålet utifrån behov*

Av skolförordningen framgår att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl (5 kap. 4 § skolförordningen [2011:185]).

#### **Skolinspektionens bedömning**

Skolinspektionen bedömer att det fortsatt finns brister i Åkerskolans och Strängnäs kommuns arbete med studiehandledning på modersmålet. Tillsynen visar att det finns 14 elever på Åkerskolan som har rätt till studiehandledning på modersmålet. Tre av dessa får inte sitt behov tillgodosett på grund av att det saknas studiehandledare och det gäller språken swahili och turkiska. Att samtliga elever med rätt till studiehandledning på modersmålet inte får sitt behov tillgodosett är en brist.

De åtgärder som Strängnäs kommun har vidtagit i syfte att lösa situationen bedömer inte Skolinspektionen som tillräckliga. Strängnäs kommun behöver fortsatt och aktivt söka lösningar för att tillhandahålla studiehandledning på modersmålet för de språk som saknas. Studiehandledning på modersmålet är en rättighet för en elev som behöver det. För den enskilde eleven kan studiehandledning på modersmålet göra det möjligt för eleven att nå kunskapskraven som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen även om eleven inte klarar att följa undervisningen på svenska.

#### **Val av ingripande**

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Strängnäs kommuns verksamhet vid Åkerskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmålet. Det finns därför skäl att förelägga Strängnäs kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen.

## Områden utan konstaterade brister

### Särskilt stöd

#### Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av Strängnäs kommuns redovisning framgår bland annat följande. I syfte att tydliggöra åtaganden och tidsramar kring arbetet med särskilt stöd, har Åkerskolan genom elevhälsan och skolledningen tagit fram tydliggörande rutiner. I arbetet har även en extern aktör från Jönköpings Universitet deltagit, i syfte att stärka kompetensen och få ökad insikt i den lagstiftning som styr arbetet med särskilt stöd. Rutinerna består bland annat av en processkarta för de olika stegen i arbetet med särskilt stöd. Det finns även flertalet åtgärder inskrivna som aktualiseras i händelse av att rutinerna inte följs. Åtgärderna går ut på att närmaste chef samtalar med berörd personal om en aktivitet i processen inte genomförs inom fastslagna tidsramar. En åtgärd för att säkerställa att rutinerna följs, är att det varje morgon är inlagt en avstämning mellan person ur skolledningen och personal med specialpedagogisk kompetens. Detta för att eliminera risken för fördröjning i processen efter att anmälan inkommit till rektorn om att elev befaras inte nå målen inom ramen för ordinarie undervisning. En gång i månaden har vidare rektorn, tillsammans med representanter från elevhälsan, en avstämning för att säkerställa att de nya rutinerna efterlevs. Under avstämningen ses elevernas omdömen över och ställs mot de anmälningar som inkommit till rektorn om att elev riskerar att inte nå målen, samt mot de utredningsprocesser som pågår och avslutats. I samband med avstämningen undersöks också huruvida de fastställda tidsramarna följs.

I november 2021 samt februari 2022 har kompetensutvecklingsinsatser kring särskilt stöd och den lagstiftning som styr arbetet genomförts för den undervisande personalen. De olika stegen i arbetet med särskilt stöd presenterades då, med hänvisningar till Åkerskolans nya rutiner.

#### Rättslig reglering

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 7 § skollagen).

Av skollagen följer vidare att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskild eller i form av anpassad studiegång får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 9 § skollagen).

### Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att verksamheten nu uppfyller kraven gällande arbetet med särskilt stöd. Nya rutiner som följer författningarnas krav är utarbetade. Detta, i kombination med att kompetensutvecklingsinsatser har genomförts för rektorn och övrigt skolledning, elevhälsa samt undervisande personal, medför att arbetet med särskilt stöd nu bedrivs i enlighet med skollagens krav. Rektorn och elevhälsan följer också kontinuerligt upp att rutinerna följs.

### Trygghet och studiero

#### Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av Strängnäs kommuns redovisning framgår bland annat följande kring arbetet med trygghet och studiero. Åkerskolan har utsett fyra rastlärare. De arbetar mot årskurs 4-6. Hela mellanstadiet har detta läsår sina hemklassrum i samma byggnad till skillnad från tidigare, då årskurs 4 var i en annan byggnad. Uppdraget som rastlärare innebär att erbjuda och leda aktiviteter på rasterna för att skapa meningsfull sysselsättning. Rastlärarna har även i uppdrag att arbeta med och synliggöra skolans värdegrundsuppdrag i praktisk handling, vägleda och stötta elever samt hantera och följa upp konflikter som uppstår på rasten för att motverka att dessa följer med in i undervisningen och påverkar studieron i klassrummet negativt. Undervisande lärare och rastlärare har i uppdrag att samverka kring övergångar mellan lektion och rast för eleverna. Vidare har en resurs tillsatts i årskurs 6 med uppdrag att arbeta med värdegrund samt trygghet och studiero. I uppföljning av rastlärarsystemet har vikten av samverkan och tydliga övergångar mellan undervisande lärare, mentorer och rastlärare tagits upp. Utifrån detta och för att ytterligare säkra tryggheten och främja studieron, är samverkan kring rasterna numera en stående punkt på de veckovisa ledningsgruppsmötena.

Vidare har kompetensutvecklande insatser skett under vecka 39-49 2021 kring ledarskapet i klassrummet, lärmiljö och att skapa motivation hos eleverna. Detta utgjordes av ett kollegialt lärande i F-9-perspektiv och arbetet leddes av förstelärare och utvecklingsledare. Målsättningen var att sprida det goda förändringsarbete som har genomförts inom årskurs 7-9 under läsåret 2020/21 och att fortsatt arbeta

med att förankra lektionsmodellen Åkerlektionen i hela verksamheten. Insatsen tog avstamp i boken Lärandets ordning och reda av Marcus Samuelsson.

Åkerskolans skolledning och utvecklingsgrupp har vidare med stöd av Skolverket inom ramen för Samverkan för bästa skola analyserat bakomliggande orsaker kring de brister som Skolinspektionen lyfte fram i sitt uppföljningsbeslut. Utifrån analysen beslutade rektorn att delar av utvecklingsgruppen skulle arbeta vidare på temat trygghet och studiero i arbetslag 4-6. Det arbete som bedrivs har bestått i att genomföra en enkät med eleverna, bearbeta enkätsvaren i arbetslaget samt utifrån det utforma ett gemensamt arbete utifrån Åkerskolans värdegrundsarbete. Bland annat sker ett arbete kring gemensamma regler och förhållningssätt. Arbetslag 4-6 hade även under höstterminen 2021 en studiedag där de arbetade utifrån Skolverkets stödmaterial kring läroplanens kapitel 1 Skolans värdegrund och uppdrag och kapitel 2 Övergripande mål och riktlinjer. Syftet var att fördjupa samtalet och närma sig en samsyn kring skolans värdegrundsuppdrag och hur personalen gestaltar detta i verksamheten och i arbetet med eleverna. Skolledningen och elevhälsan har under läsåret 2021/22 ett riktat fokus mot trygghet och studiero inom ramen för de så kallade Lärandesamtalen, som genomförs med all undervisande personal i årskurs 4-6.

En extern aktör från Jönköpings universitet (ovan nämnd under särskilt stöd) bistår under läsåret 2021/22 även Åkerskolan i bland annat elevhälsoarbetet och i arbetet med kvalitet i undervisningen, vilket har en koppling till att skapa trygghet och studiero.

Sammantaget går arbetet med trygghet och studiero avseende aktuella årskurser i rätt riktning. Det är färre synpunkter på trygghet och studiero som når rektorn och övriga skolledningen både från elever och från lärare. Rastaktiviteterna bedöms ha haft en positiv effekt på trygghet och studiero. Kränkningar under lektionstid som tidigare var ett stort problem har upphört.

### **Rättslig reglering**

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

### **Skolinspektionens bedömning**

Skolinspektionen bedömer att verksamheten nu uppfyller författningskraven gällande arbetet med trygghet och studiero. Flera åtgärder har vidtagits, och fortsätter att vidtas, på Åkerskolan i syfte att skapa trygghet och studiero på mellanstadiet (Skolinspektionens föreläggande i denna del avsåg dock endast årskurs 5 och 6). Åtgärderna följs upp och huvudmannen uppger att arbetet har medfört en positiv utveckling vad gäller trygghet och studiero.

**X** Sofia Lindstrand

---

Beslutsfattare  
Signerat av: Sofia Lindstrand

**X** Hanna Kindén

---

Föredragande  
Signerat av: Hanna Kindén